

Venekeelse väljaande kõrvale ilmub eesti keeles Peeter Rätsepa „Emakeele Elawad healed. Lugemise ja kirjutamise õpetus. II raamat: Silbid“.

100 aastat tagasi

Koostanud emeriitprofessor **H e i n o R a n n a p**

1. september

■ Paides õnnistatakse tütarlastegümnaasiumi uued ruumid ja algab õppetöö. Linna juhtivatele vene ja saksa tegelelastele on korraldatud sel puhul kodanikkude ühtsuse ruumides lõunasöök.

■ Käru haridusselts avab vallarahva rahaabil nelja-aastase kooli ja valib koolijuhiks härra Udikase. Haridusseltsi liikmete lastel on õppemaks 10, teistel 12 rbl aastas.

2. september

Tallinna linnavolikogu rahuldab E. Lenderi palve võtta tema vaesemate elanike laste õppemaksuta eraalgkool linna kooliks – moodustatakse paralleelklassid linnaalgkooli juurde.

3. september

■ Rahvahariduse ministeerium nõuab haridusorganitelt teateid, kuidas muuta riigis kirjaoskajaks 17 miljonit inimest, kes lugeda ega kirjutada ei oska.

■ Kaheaastase õppeajaga Estonia teatrikoolis Tallinnas alustavad õppetööd 50 15–31-aastast õpilast.

5. september

■ Tallinnas avatakse Eesti põllu- ja käsitöönäitus, kus väljapanekus ka linna II algkooli poiste tehtud puutööd.

■ Tartu linnapea annab välja sundusliku määruse, mille järgi kroonukoolide õpilased ei tohi pärast kella üheksat õhtul pidudel ega üldse väljas käia, erariideid kanda, suitsetada, jalutuskepiga kõndida, pikki juukseid kanda jm.

7. september

■ Tallinnas algavad Nikolai gümnaasiumi saksa keele õpetaja Heinrich Baueri juhatusel keskkoolikursused mõlemast soost täisealiste.

■ Tallinnas Suur-Tartu mnt 44 avatakse keisrinna Aleksandra Feodorovna nimeline tütarlaste alguskool 273 õpila-

sega, vanale puust koolimajale on tehtud kivist juurdeehitis.

8. september

Tartus alustab prof M. Rostovtsevi juhtimisel teist õppeaastat nn vaba ülikool, ametliku nimega Tartu eraülikooli kursused. 327 õppijat, neist 90 naised, õpivad ülikooli programmide järgi loodusteaduse, arstiteaduse ja matemaatika osakondades.

10. september

■ Tartu ülikoolis alustavad õppetööga 303 uut üliõpilast, neist 107 arsti-, 79 õigus-, 91 füüsika-matemaatika, 13 usu- ja 13 ajaloo-keeleteaduskonnas.

■ Valitsus eraldab alamvæelaste lugemise ja kirjutamise õpetamiseks senise 10 kopika asemel 20 kopikat mehe kohta, „et sõdurid saaksid minimaalse hariduse“.

14. september

■ Tallinna saksakeelses Toomkoolis hakatakse esimest korda kooli ajaloos õpilastele eesti keelt õpetama.

■ Narvas Ivani pool avatakse raudteetöötajate lastele uus alguskool ühiselumajaga. Eesti keelt on lubatud õpetada lapsevanemate kulul.

15. september

Saaremaa maapäev määrab 400 rbl Kuressaare gümnaasiumile harmooniumi ostmiseks, et „sellega tõsta evangeelse-luteriusu kirikulaulu taset“.

18. september

■ Tartus asutatakse Evangeli nooresoo eest hoolitsemise selts, mille eesmärk on „noori inimesi nende usulise, kõlblike, vaimlise ja kehalise edenemise juures toetada ja neid kardetavate mõjude eest kaitsta“.

■ Tartu ülikooli õpetatud nõukogu valib tagasi astunud prof Passeki asemel uut rektorit. Kandideerivad professorid

Vassiljev, Afanasjev, Krasnošen, Aleksejev ja Miklaševski. Viimased kaks saavad võrdselt hääli: poolt 28, vastu 25. Otsustatakse rektori määramine jätta haridusministrile.

24. september

Valmib vallaelanike rahaga ehitatud Simuna haridusseltsi koolimaja, mille kahekordset hoonet kutsutakse Simuna ülikooliks.

27. september

Nuustakul pühitsetakse uus 240 lapse tarvis ehitatud kooli-juhataja ja kooliteenija eluruumidega kuueklassiline teise järgu kool – Nuustaku progümnaasium.

29. september

Tallinna Nikolai gümnaasiumi juures tegutsev ring Lindanisa annab välja šapirograafil paljudatud põrandaaluse ajakirja Meie Hää! esimese numbri.

2. oktoober

Rahvakoolide inspektor Savarenski vabastab ametist Muhu-Suurevalla Vanamõisa kooliõpetaja „kes sugugi vene keelt ei mõista” ja ministeeriumikooli õpetaja A. Vana, „kes läinud õigeusust üle vale luteri usku”.

4. oktoober

■ Kuressaare eesti selts avab kaheklassilise ministeeriumikooli programmiga 40 osavõtjaga kolmeaastased õhtukursused täiskasvanutele, mida juhatab kooliõpetaja H. Piip. Õppeained on usuõpetus, eesti keel, vene keel, saksa keel, rehkendus ja joonistus. Õppekeel on vene keel, kuid selgitusi antakse vajadusel ka eesti keeles.

■ Riias on Balti riikide haridusorganisatsioonide korraldatud ühine tuhande osavõtjaga protestikoosolek koolilaste ilumaitse rikkumise ja „nende hingede kihvtitamise vastu sopakirjanduse ja kõlbmata piltidega”.

5. oktoober

Tallinna Aleksandri gümnaasiumis alustatakse sõjaväe-õppusega püssi tundmaõppimises, märkilaskmises ja püssitikkudega vehklemises.

8. oktoober

Liivimaa kubermanguvalitsus määrab valdade ja mõisate ühised kohustused, nende hulgas kihelkonnakoolile maa ostmine ja rendi tasumine; koolile oreli ostmine, hääldepanemine ja parandamine; õpetajatele palga maksimine; koolimaja inventari (pingid, voodid jm) ostmine ja parandamine.

10. oktoober

Alaealiste kurjategijate varjupaigas Tallinnas Magasini uulitsas, kus kahekordses kõrge planguga piiratud kivimajas elab 18 kasvandikku 9–18 aasta vanuses ja varjupaiga juhataja on ühtlasi kooliõpetaja, hakatakse poistele õpetama peale kooliainete ka rätsepa- ja kingsepaametit.

11. oktoober

■ Tartu ülikooli kuulajatest pilgeni täis aulas on psühhiaatria professori Vladimir Tšiži kõne õppivale noorsoole teemal „Kehaharjutuse lõbu hingeteaduslisest küljest”.

■ Tallinnas õnnistatakse Eesti lastekasvatuse seltsi uus hoone: lasteaed-varjupaik, kus 120 lapsest 10 on täielikult seltsi hooldada.

12. oktoober

Tartu-Maarja kihelkonna Sillaotsa kool saab Haaslava vallavolikogult 230 rbl põlenud koolioreli asemel uue oreli muretsemiseks.

15. oktoober

■ Tartus algavad Eesti tütarlastegümnaasiumi ruumides uued Vanemuise seltsi korraldatud üldhariduskursused matemaatikas, füüsikas, eesti, soome, vene, saksa ja esimest korda ka inglise keeles. Algajate õppijate jaoks on „isejaoskond”.

■ Tartu ülikoolis algavad õhusõitmisega ja puuvillakasvatamisega „üleüldisarusaadavad” maksuta ettelugemised udupiltide näitamisega.

■ Tallinnas tööd alustanud üldlaulupeo komisjon otsustab esimest korda laulupidude ajaloo kutsuda järgmisel aastal toimuvast laulupeost osa võtma lastekoorid.

16. oktoober

Riia õpperingkonna kuraator moodustab eesti-, läti- ja saksa keelsete kooliõpikute läbivaatamise komisjoni, mille esimeheks määrab Riia linnagümnaasiumi direktori Ljubomirovi.

21. oktoober

Rahvahariduse minister Schwartz, kellele Tartu ülikool saatis kahe võrdselt hääli saanud rektorikandidaadi andmed, ei otsusta ise, vaid annab nimed peaministrile otsuse tegemiseks.

23. oktoober

■ Riias algab õpperingkonna rahvakoolide direktorite ja inspektorite kongress, päevakorras rahvakoolide õppeaja pikendamine neljale aastale.

■ Narva tütarlaste gümnaasium tähistab kooli 25. sünnipäeva. Nende aastate jooksul on lõpetanud gümnaasiumi 7. klassi 257 ja 8. klassi 135 tütarlast, 75 rbl aastamaksust on vabastatud 215 õpilast.

27. oktoober

Riigivolikogu koolikomisjon teeb otsuse: riigikoolide hulka võivad kuuluda ka emakeelsed (juudi, muhamedi jt) koolid, kui neil on oma kirjakeel. Vene keele täielikuks õppimiseks pikendatakse õppeaega ühe aasta võrra. 18 häälega kahe vastu otsustatakse, et emakeelne kool pole soovitatav.

29. oktoober

Sangaste kihelkonna raskused vallakoolidele õpetajate leidmisel on sarnased paljude teistega. Väikese palga tõttu lähevad seminari või ka kihelkonnakooli lõpetanud meelsamini valla- või kohtukirjutajaks, köstriks, linna- või mõisaametnikuks, kodukooliõpetajaks. Sel päeval õnnestus lõpuks saada Vaalu ja Puka koolile õpetaja ning alustada õppetööga.

Järgneb.